

Кирилюк А. В.,
*к.ю.н., доцент кафедри права інтелектуальної власності
та корпоративного права
Національний університет «Одеська юридична академія»*

ОБ'ЄКТИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН У СИСТЕМІ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Право інтелектуальної власності, в особливості авторське право є основою правового регулювання інформаційних відносин, що виникають при виробництві, передачі, поширенні і споживанні інформації, створеної в порядку здійснення свободи думки і слова, свободи літературної, художньої, наукової, технічної та інших видів творчості, а також інформації, створеної в результаті іншої інтелектуальної діяльності.

Закон України «Про авторське право і суміжні права» регулює інформаційні відносини, що виникають у зв'язку зі створенням та використанням, поширенням інформаційних об'єктів, що підпадають під правову охорону авторського права.

Переходячи до питання визначення об'єкта інформаційних відносин, звернемося до змісту даного терміну. Слово об'єкт (від лат. *objectum* — предмет) вживається в різних мовних словниках, в енциклопедіях і в науковій літературі в декількох сенсах. Згідно «Короткій філософській енциклопедії» «об'єктом називають те, що протистоїть суб'єкту, тобто свідомості, внутрішньому світу, як дійсне, як частина зовнішнього світу». Таке тлумачення терміна «об'єкт» пов'язане з тим, що в філософській науці «починаючи з 17 ст. поняття «об'єкт», як і схоже з ним «суб'єкт», стало вживатися перш всього в гносеологічному сенсі.

Під об'єктом розуміється «існуючий поза нас і незалежно від нашої свідомості зовнішній світ, що є предметом пізнання» або «явище, предмет, на який спрямована чия-небудь діяльність, чия-небудь увага».

До об'єктів інформаційних правовідносин у системі авторського права (об'єктів авторського права) відносяться твори науки літератури і мистецтва, що є результатами творчої діяльності, незалежно від призначення і від способу його вираження. Нагадаємо, що з точки зору інформаційного права це — інформаційні об'єкти. Об'єктами авторського права і одночасно інформаційного права є твори, що безпосередньо зазначені в законі (ст. 433 ЦК України, ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права»), які також відносяться і до інформаційних об'єктів[1].

Авторське право не поширюється на ідеї, методи, процеси, системи, способи, концепції, принципи, відкриття, факти.

Всі перераховані в законодавстві твори можна віднести до так званих типових об'єктів охорони авторського права будь-якої країни. Повідомлення електронної пошти, рекламна та довідкова література, каталоги, словники, тексти, розміщені на сайтах WWW, FTP та gopher, послання, що розповсюджуються через списки розсилки та дискусійні групи, — все це літературні твори в розумінні авторського права. Представляється доречним детальніше зупинитися на дуже своєрідному об'єкті інтелектуальної власності, якому Інтернет завдячує самим своїм існуванням, та який прирівнюється авторським правом саме до літературних творів. Мова іде про комп'ютерні програми. Саме комп'ютерні програми уможливають пошук і ознайомлення з матеріалами, розміщеними в Інтернеті, та «перекладають» всі інші твори, що передаються Інтернетом, з мови комп'ютерів на мову, зрозумілу людині, і навпаки.

Американський Акт визначає термін «комп'ютерна програма» як «набір тверджень чи інструкцій для використання безпосередньо або опосередковано у комп'ютері з метою отримання певної мети»[2].

Український же Закон містить більш докладне визначення, згідно з яким поняття «комп'ютерна програма» означає «набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи у будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером, які приводять його у дію для досягнення певної мети або результату» та «охоплює як операційну систему, так і прикладну програму, виражені у вихідному або об'єктивному кодах»[1].

Слід зазначити дві особливості комп'ютерної програми як об'єкта охорони авторського права. По-перше, програма похідна від алгоритму, а по-друге, вона є, у певному сенсі, його еквівалентом. Це означає, що деякі основні риси алгоритмів властиві і програмам. У той же час програму можна розглядати в якості засобу реалізації алгоритму, і як така вона характеризується певними відмінними рисами, з яких для цілей дослідження програми як об'єкта авторсько-правової охорони можна виділити таку: на відміну від алгоритму, що являє собою послідовність логіко-математичних операцій перетворення інформації, програма містить послідовність команд, що описують процес реалізації алгоритму і забезпечують керування цим процесом. Об'єктивною формою вираження програми є її запис формалізованою мовою однотипних комп'ютерів.

Саме це вираження і є об'єктом охорони авторського права. Ідеї ж, покладені в основу комп'ютерної програми, навіть виражені в ній та описані нею, авторським правом не охороняються. Їх захист є прерогативою іншої галузі права інтелектуальної власності — патентного права.

Отже, оскільки комп'ютерній програмі властиві якості об'єкта охорони як авторського, так і патентного права, то програмне забезпечення можливо захищати за нормами обох галузей. Спроби ж охороняти комп'ютерні програми, використовуючи методи лише однієї галузі, базуючись на властивостях, характерних для об'єктів її охорони, залишає програми незахищеними з точки зору інших властивостей, характерних для об'єктів охорони іншої галузі [3, 31].

Необхідно відмітити, що в Інтернеті з'являються нові об'єкти авторського права, охорона яких по діючому національному законодавству досить клопітка. Важливим питанням є визначення правової природи основного компоненту всесвітньої мережі Інтернет — файла HTML. Файл HTML містить в собі одразу декілька об'єктів інтелектуальної власності. З точки зору внутрішньої структури, — це комп'ютерна програма. Проте з точки зору зовнішнього вираження, сторінка HTML може представляти собою літературний твір і т.д.. Проте, жоден зі способів охорони не враховує специфіку HTML в повній мірі [4, 72]. Не дивлячись на це, сторінки HTML можуть бути захищені нормами авторського права.

Більш проблематичним є використання Java applets — програм, написаних мовою Яв (Джава), що використовуються для роботи в Інтернеті. При запуску через Інтернет програм, написаних мовою Java, користувач копіює на свій комп'ютер не тільки ту програму, яку він запускає, але і компонент, необхідний для компіляції і запуску виконуваної програми безпосередньо на комп'ютер користувача. Отже, використовується одразу декілька програм, що підлягають охороні з боку авторського права.

До творів (інформаційних об'єктів), які не є об'єктами авторського права, віднесені: офіційні документи (закони, судові рішення, інші тексти законодавчого, адміністративного і судового характеру), а також їх офіційні переклади; державні символи і знаки (прапори, герби, ордени, грошові знаки та інші державні символи і знаки); твори народної творчості; повідомлення про події та факти, що мають інформаційний характер [2].

Зарубіжний досвід регулювання відносин авторського права далеко не завжди виключає з об'єктів авторського права офіційні документи (наприклад, Великобританія). Так, за їх змістом тексти

законодавчого характеру безумовно є результатом творчості і тому можуть бути віднесені до об'єктів авторського права.

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій сприяє значному впливу на правове регулювання відносин в сфері створення і використання результатів інтелектуальної діяльності, в першу чергу об'єктів авторського права. Попереднє формування збалансованого законодавства головним чином пов'язувалось з підвищенням рівня охорони майнових інтересів правоволодільців і наступним розширенням їх майнових прав.

Література:

1. Про авторське право і суміжні права: закон України від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 1994. — N 13. — Ст. 64.).
2. Copyright Act of 1976, 17 U.S.C. §102(a). [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.copyright.gov/title17/92chap1.html>.
3. Гельб А.Б. Программное обеспечение. Специфический объект интеллектуального творчества. / А.Б. Гельб // Современное состояние проблемы защиты программного обеспечения. — Таллинн, 1989. — С.31.
4. Еннан Р.Є. Проблеми захисту авторських прав в мережі Інтернет / Р.Є. Еннан // Теорія і практика інтелектуальної власності. — 2012. — №4. — С. 72.

Казаков Ю. Ю.

*асистент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ОСОБЛИВОСТІ ВІДКРИТТЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ, ЯКА МІСТИТЬ БАНКІВСЬКУ ТАЄМНИЦЮ, ЩОДО ФІЗИЧНИХ ТА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Для порушення справ окремого провадження, до яких відносяться і справи про розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичної або фізичної особи, до місцевого суду уповноважений суб'єкт подає належним чином оформлену й підписану заяву, яку цей суд повинний прийняти. Безпідставна відмова в прийнятті заяви є відмовою у здійсненні правосуддя. Відповідно до ст. 287 ЦПК заяви про розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичної або фізичної особи подаються до суду у випадках, встановлених законом [1].

Вимоги до змісту заяви про розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичної або фізичної особи